

VVS-REACTIE VOORONTWERP VLAAMSE KWALIFICATIESTRUCTUUR

IG en HV, 01/09/2008

Op Europees niveau zijn er al geruime tijd kwalificatieraamwerken in ontwikkeling. Ook een Vlaams kwalificatiekader is in volle ontwikkeling. Minister Frank Vandenbroucke bereidt een decreet voor dat dit Vlaamse kwalificatiekader vorm moet geven. Dit decreet zal het kwalificatieraamwerk en de bijhorende principes vastleggen. Met deze nota wil VVS reageren op het voorontwerp van decreet betreffende de kwalificatiestructuur.¹

¹ Deze nota is gebaseerd op de volgende AV-standpunten
VVS reactie op de EQF-consultatie:
http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/ouder/2005-2006/Europees_kwalificatiekader_eqf.pdf
VVS over de VKS:
http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2006-2007/VKS.pdf
VVS over ECVET:
http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2006-2007/ECVET.pdf
nota over een Belgisch kwalificatiekader:
http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2006-2007/Nota%20EQF%20Vlaams%20&%20Belgisch.pdf

1. EUROPESE INITIATIEVEN **2**

2. DOELSTELLINGEN **2**

3. ALGEMEEN **3**

3.1. AANTAL NIVEAUS	3
3.2. AFSTEMMING BELGIE	3
3.3. ONDERWIJSKWALIFICATIE EN BEROEPSKWALIFICATIE	3
3.3.1. Beroepskwalificatie	3
3.3.1.1. Wat is het?	3
3.3.1.2. Inschaling, erkenning en registratie	4
3.3.1.3. Opmerkingen bij beroepskwalificaties	4
3.3.1.4. Positieve elementen	5
3.3.2. Onderwijskwalificatie	5
3.3.2.1. Wat is het?	5
3.3.2.2. Niveau 6 tot en met 8	5
3.3.2.3. Niveau 1 tot en met 5	5
3.3.2.4. Opmerkingen	5
3.3.3. Conclusie	6

4. VKS EN HOGER ONDERWIJS **7**

4.1. ÉÉN VLAAMSE KWALIFICATIESTRUCTUUR?	7
4.2. PROCEDURE	7
4.3. TOEGANKELIJKHEID VERGROTEN	8
4.4. HBO	8
4.5. ANDERE OPLEIDINGEN	9
4.6. ELDERS VERWORVEN COMPETENTIES	9
4.7. AGENTSCHAP	9

5. CONCLUSIE **10**

1. EUROPESE INITIATIEVEN

In Europees verband worden momenteel twee kwalificatieraamwerken uitgewerkt. Het **EHEA-QF** is het *European Higher Education Area Qualification Framework* dat in het kader van Bologna wordt uitgewerkt. Dit kwalificatieraamwerk geeft op supranationaal niveau (binnen de Bolognaruimte) weer waar je diploma kan gesitueerd worden. Er zijn in het EHEA-QF drie niveaus: bachelor, master en doctoraat. Het **EQF** (*European Qualification Framework*) van de Europese Commissie omvat alle onderwijsniveaus. Het initiatief kwam vanuit het Kopenhagenproces, waarmee een grotere Europese samenwerking wordt nagestreefd voor beroepsonderwijs- en opleidingen.

Beide voorstellen van kwalificatiekaders zijn zogenaamde meta-kaders, overkoepelende kaders en dus compatibel in hun structuur. Toch is de reikwijdte van beide kaders verschillend. Het Bolognakader wil kwalificaties in het hoger onderwijs vergelijkbaar met elkaar te maken, terwijl het EQF alle onderwijssectoren met elkaar in verband tracht te brengen. Qua doelstelling zijn het Bologna kader en het EQF compatibel. Ook wat de structuur van de niveaus betreft zijn beide kwalificatiekaders compatibel. De drie cycli van het Bolognakader komen overeen met de niveaus 6 tot 8 van het EQF.

Via de raamwerken zou je elk type van studieperiode in het buitenland gemakkelijker kunnen vergelijken en meenemen in je studievoortgang. De raamwerken maken het mogelijk om opleidingen ten opzichte van elkaar te positioneren. Ze kunnen dus de mobiliteit en levenslang leren stimuleren als ze goed worden uitgewerkt. Om de uitwerking te doen slagen is het essentieel dat het werken met leerresultaten (learning outcomes) meer ingang vindt en men evolueert naar een studentgericht leren. Er is echter nog veel werk aan de winkel. Slechts enkele landen hebben momenteel een grondig uitgewerkt kwalificatieraamwerk.

In het Bolognaproces werden de leerresultaten die moeten verworven worden voor short cycle, bachelor, master en doctor vastgelegd in de Dublindescriptoren. Deze worden gebruikt in het Bolognakader. In Vlaanderen werden deze ingeschreven in het Structuurdecreet voor de bachelor, master en doctor. Ze worden gebruikt als referentie voor accreditatie.

2. DOELSTELLINGEN

VVS gelooft in het nut van kwalificatiekaders voor studenten. Deze moeten wel aan enkele voorwaarden voldoen om een meerwaarde te betekenen voor het Vlaamse onderwijs. VVS ziet de volgende **functies en doelstellingen** als essentieel voor het slagen van een Europees en een nationaal kwalificatiekader:

- De mobiliteit tussen de Bologna landen vergemakkelijken: dit zowel op het gebied van mobiliteit op de arbeidsmarkt als op het gebied van mobiliteit tussen opleidingssystemen
- De mobiliteit tussen verschillende sectoren van een onderwijssysteem bevorderen. Dit is enkel mogelijk door het consequent toepassen van een leerresultaten (learning outcomes) aanpak. Dit koppelt immers de bereikte competenties los van de manier waarop deze bereikt werden.
- De reflectie en de ontwikkeling van curricula stimuleren in de richting van een meer student-gecentreerde benadering, gebaseerd op leerresultaten en de te verwerven competenties (kennis, vaardigheden en attitudes).
- Een hogere graad van vergelijkbaarheid van kwalificaties bereiken in dezelfde professionele sector, hoewel deze in verschillende leeromstandigheden werden bereikt.
- De sociale mobiliteit bevorderen door de toegang tot hoger onderwijs te verbreden. De erkenning van eerder verworven kwalificaties en competenties (EVC/EVK) speelt hierbij een cruciale rol.
- Levenslang leren stimuleren door het creëren van een transparant leerkader, waar doodlopende leertrajecten vermeden worden.

De **hoofddoelstelling** zou echter moeten bestaan uit het vergemakkelijken van toegang tot en mobiliteit tussen verschillende opleidingssectoren. Enkel wanneer voldoende mensen toegang krijgen tot hoger onderwijs en er verschillende wegen tot hoger onderwijs leiden, zal de democratisering van het onderwijs vooruit geholpen worden.

VVS zal het voorontwerp dan ook beoordelen aan de hand van bovenstaande doelstellingen. VVS herhaalt dat het opstellen van een nationaal kwalificatiekader, gebaseerd op leerresultaten, dient gebaseerd te zijn op een breed debat en consultatie met alle betrokken actoren. Enkel wanneer de basis het opzet en de werkwijze ondersteunt, kan een kwalificatiestructuur haar functie ten volle benutten. Momenteel lijkt er nog geen consensus te bestaan tussen de verschillende actoren over de uitwerking van de VKS.

3. ALGEMEEN

3.1. AANTAL NIVEAUS

Het EQF omvat acht niveaus. Met deze acht niveaus wordt er een evenwicht bereikt dat de diversiteit in Europa goed weergeeft. Minder niveaus zou het te simplistisch maken, terwijl (veel) meer voor onnodige complexiteit zorgen. Het voorstel tot VKS omvat eveneens acht niveaus. Een nationaal kwalificatiekader moet echter meer details kunnen weergeven dan een Europees kader. Buitenlandse kwalificatieraamwerken omvatten vaak veel meer niveaus om de complexiteit van het nationale systeem goed te kunnen weergeven. De huidige niveaudecriptoren in de VKS zijn door het beperkte aantal niveaus zeer algemeen. Niveau 1 zal bijna niet gebruikt worden en leidt al niet tot een onderwijskwalificatie, waardoor alles al in 7 niveaus geconcentreerd zal worden. Niveau 4 wordt dan weer een amalgaam van heel wat beroepskwalificaties en onderwijskwalificaties met zeer uiteenlopende leerresultaten. (zie ook paragraaf 3.3.2.3).

VVS vreest dat hierdoor het kwalificatieraamwerk verschillende doelstellingen onvoldoende zal kunnen bereiken. Door uiteenlopende kwalificaties een gelijkaardige niveau toe te kennen, zal de transparantie niet toenemen. Bovendien moet een goed kwalificatieraamwerk voor VVS de toegang tot verschillende vormen van onderwijs vergroten. Door de algemeenheid van de kwalificaties zullen toegangsbeperkingen echter niet worden afgebouwd. VVS vreest dat door de

algemeenheid van de acht niveaus, de meerwaarde van de VKS wel eens zeer minimaal zal kunnen uitvallen. Dat zou een gemiste kans zijn. Aangezien het echter mogelijk is om binnen de acht niveaus met sublevels te werken, zou die piste onderzocht moeten worden.

3.2. AFSTEMMING BELGIE

Het kwalificatieraamwerk dat opgericht wordt, is een Vlaams kwalificatieraamwerk. In de memorie wordt duidelijk vermeld dat de Vlaamse Gemeenschap haar eigen kader zal ontwerpen en dat er geen Belgisch kader komt. Er moet wel 'afstemming gegarandeerd worden', maar die is volgens de memorie van toelichting verzekerd doordat het VKS op het EQF is afgestemd. Voor de gereguleerde beroepen, waar de federale overheid een bevoegdheid over heeft voorbehouden, is er geen aparte regelgeving voorzien, maar deze zullen 'gerespecteerd worden'. Verder wordt er vermeld dat de afstemming van de regionale kwalificatieraamwerken kan gebeuren via het concorderen van de verschillende raamwerken, zoals in de UK gebeurt.

VVS pleit al langer om naast een Vlaams kwalificatieraamwerk ook een Belgisch kwalificatieraamwerk te voorzien om de arbeids- en onderwijsmobiliteit tussen de gemeenschappen niet nodeloos te compliceren. Een basisafstemming tussen de regionale kaders is hiervoor nodig. Een eenvoudige concordantie volstaat niet. Het is belangrijk dat de regionale kwalificatiekaders in samenspraak worden opgemaakt en er zoveel mogelijk afstemming is.

Er moet vooral voorkomen worden dat gelijkaardige kwalificatiekaders in de verschillende regionale kwalificatiekaders anders worden ingeschaald. Stel dat een bepaalde opleiding in Vlaanderen zou leiden tot niveau 4 (en dus ook tot EQF niveau 4), maar dat dit in Franstalig België zou leiden tot niveau 5 (en tot EQF 5). Dit zou voor de kwalificatiehouder tot grote problemen kunnen leiden. Dit kan namelijk een invloed hebben op zijn/haar kansen op de arbeidsmarkt of op een mogelijke toelating tot een bepaald onderwijsniveau. De persoon zou met een gelijkaardige kwalificatie in het ene landsdeel meer mogelijkheden kunnen hebben dan in het andere. Het zou niet alleen de mobiliteitsdoelstelling van de kwalificatiekaders te niet doen, het zou ook de geloofwaardigheid van de kaders onderuit halen. Daarom is het van essentieel belang om reeds van bij de opbouw de afstemming te optimaliseren. VVS wil hier in de memorie een duidelijke garantie zien. De vermelding dat er *geconcordeerd kan worden* is ons net iets te mager.

3.3. ONDERWIJSKWALIFICATIE EN BEROEPSKWALIFICATIE

In de discussienota over de VKS werd er een onderscheid gemaakt tussen arbeidsmarktgerichte en doorstroomkwalificaties. VVS vond dit onderscheid verwarrend en arbitrair. Het voorontwerp gebruikt deze termen niet meer maar maakt een onderscheid tussen **beroepskwalificaties** en **onderwijskwalificaties**. Beide worden anders gedefinieerd. Algemeen geldt dat binnen zo'n kwalificatie bepaalde competenties minder of meer relevant kunnen zijn. Indien iets minder of meer relevant is (minder of meer doorweegt), zal het dus zelfs een andere kwalificatie worden. Het onderscheid blijkt echter vaag en niet eenduidig. We lichten kort toe wat er onder de termen verstaan wordt en lijsten daarna de problemen met deze indeling op.

3.3.1. Beroepskwalificatie

3.3.1.1. Wat is het?

Een beroepskwalificatie wordt gedefinieerd als een afgerond geheel van competenties waarmee een beroep kan worden uitgevoerd. Ze kunnen op elk van de acht niveaus ingeschaald worden. Ze worden verder in de memorie van toelichting omschreven als afgerond geheel van competenties die een beroepsbeoefenaar in een bepaalde arbeidscontext hanteert om de verwachte resultaten op de werkvloer te realiseren. Beroepskwalificaties worden gebaseerd op beroepscompetentieprofielen die ingeschakeld worden in de kwalificatiestructuur. Hiervoor moet er nog een agentschap opgericht worden, bij het beliedsdomen Onderwijs en Vorming.

Er wordt dus een onderscheid gemaakt tussen:

- een leerresultaat
- een competentie
- een competentieprofiel
- een beroepskwalificatie.

Voor een beroepscompetentieprofiel worden verschillende competenties die belangrijk zijn voor het werken in een bepaalde context samen gebracht in een kwalificatie. Binnen een kwalificatie wordt geen onderscheid gemaakt tussen beginnende en ervaren beroepsbeoefenaars. Er kunnen wel competentieclusters gemaakt worden. Beroepskwalificaties hebben geen geldigheidsdatum, ze vervallen dus niet. Ook tijdens het inschalingsproces kunnen ze niet veranderen. Indien er toch bijsturing nodig is, kan de SERV hier een aanvraag voor indienen.

Verder worden ook nog '**andere competentieprofielen**' omschreven. Dit zijn competenties die in vrijwilligerswerk of vrijetijdswerk kunnen verworven worden. Ook hier zit namelijk behoorlijk wat informeel en non-formeel leren. De beschrijving, inschaling en erkenning, van deze profielen gebeurt op gelijkaardige wijze.

Beide competentieprofielen leiden bij erkenning en inschaling tot een beroepskwalificatie.

3.3.1.2. *Inschaling, erkenning en registratie*

De SERV maakt beroepscompetentieprofielen op. Deze profielen worden ingediend bij een nog op te richten agentschap. De inschaling voor beroepskwalificaties gebeurt door een binnen dit agentschap opgerichte commissie van experts uit VLOR, SERV en 'onafhankelijke experts'. Deze commissie geeft een advies aan het agentschap. Dit geeft op zijn beurt advies aan de bevoegde ministers, die het voorleggen ter erkenning aan de Vlaamse Regering. Eens erkend, wordt de beroepskwalificatie opgenomen in de kwalificatiedatabank.

3.3.1.3. *Opmerkingen bij beroepskwalificaties*

Een eerste gevaar zit in de omschrijving van de beroepskwalificatie. Hierin neemt de *arbeids*context ook een belangrijke plaats in, meteen de reden waarom er ook "andere" competentieprofielen moesten opgemaakt worden (voor vrijwilligerswerk, semi-agorale context, ...). Hierbij moet gewaakt worden dat deze context (en zeker arbeidscontext) niet te erg doorweegt bij de beschrijving van de competenties. Competenties zijn beter breed inzetbaar over verschillende contexten heen, om de doelstelling van de kwalificatiestructuur te bereiken. Er moet voor gezorgd worden dat competenties, verworven in één sector (arbeid, onderwijs of nog iets anders) ook kunnen ingezet worden in een andere context.

Een ander gevaar ligt in de procedure van de inschaling. Voor het niveau wordt gekeken naar de sectorspecifieke inschalingscommissie. Dit heeft twee gevaren. Ten eerste kunnen aparte commissies voor elke sector voor weinig vergelijkbare kwalificaties zorgen. Dit kan ertoe leiden dat dezelfde competenties in een andere sector zich op een lager niveau situeren. In de onderwijskwalificaties zijn deze voorbehouden voor het hoger onderwijs, in de beroepssectoren moeten deze kwalificaties dus overeen komen met het niveau van functioneren dat bereikt kan worden na volgen van het hoger onderwijs. De vraag is nog maar of wel erkend zal worden dat dit ook via non-formeel of informeel leren kan verworven worden, terwijl er zeker functioneren op dat niveau in een arbeidscontext bestaat.

Het grootste probleem voorlopig is dat het hele concept van beroepskwalificatie enorm vaag blijft. Het gaat om beroepscompetentieprofielen of andere competentieprofielen die erkend worden als kwalificatie. Dit is dus zeer duidelijk arbeidsmarktgericht. In de memorie staat echter dat een kwalificatiebewijs een door de Vlaamse Gemeenschap erkend document is zoals een diploma, getuigschrift of (deel)certificaat is. Deze documenten kan je op twee manieren verkrijgen: via een formele vorm (onderwijs) of via erkenning van de competenties (EVC). Voorlopig zijn in heel wat sectoren die EVC-procedures nog zo onderontwikkeld, dat gebruikers zich toch moeten wenden tot het onderwijs. Dit voorontwerp lost de lacune van EVC procedures dan ook te weinig op om hier echt al het nut van te kunnen aanwenden.

Verder is het niet duidelijk wat onder 'onafhankelijke inschalingsexperts' moet verstaan worden. Verder zal het beleidsdomein Onderwijs & Vorming de coördinatie op zich nemen, waarschijnlijk de reden dat het agentschap daar zal opgericht worden. Het is positief dat deze kennis in één centraal punt zit, maar door het onderscheid tussen beroeps- en onderwijskwalificaties zal deze kennis verschillen. Dit agentschap zal dus wel evenveel kennis moeten hebben over beide systemen, ook in een legislatuur waarbij Onderwijs & Vorming en Werk niet door één minister gecombineerd worden.

Verder lezen we dat er geen onderscheid zal gemaakt worden tussen beginnende en ervaren beroepsbeoefenaars. De uitleg die hieraan gegeven wordt, is te begrijpen: als dezelfde competenties worden beheerst, is het niet nodig om nog een onderscheid te maken tussen sneller of trager het werk uitvoeren. Echter, dit kan ook begrepen worden als: ervaring telt niet mee. Terwijl het net die ervaring kan zijn die je tot een hoger niveau van functioneren (meer autonomie, meer zelfstandigheid, minder routineus) kan brengen en dus ook een hoger niveau in het kwalificatiekader. Door de onduidelijkheid over de 'competentieclusters' kan het gevaar bestaan dat deze toch nog aangewend worden om onderscheid te maken tussen beginnelingen en ervaren mensen. Er moet op zijn minst verduidelijkt worden hoe ervaring gevalideerd wordt in de VKS.

Een andere onduidelijkheid is de zwakke band die gemaakt wordt met het EQF. Het EQF bepaalt dat er ook sectorale kwalificaties (of zelfs kwalificatiekaders) kunnen opgericht worden. Het lijkt alsof deze uitnodiging is aangenomen, want ook de acht niveaus zijn overgenomen. Verder wordt de band niet verduidelijkt. Is het de bedoeling dat je deze, zoals bij onderwijskwalificaties, met een tussenstap naar het EQF, eenvoudig kan vergelijken in het buitenland?

3.3.1.4. *Positieve elementen*

Tot slot wil VVS nog enkele positieve elementen in deze beroepscompetentieprofielen aanstippen. Zo ligt er bij deze omschrijving zeer duidelijk de nadruk op de leerresultaten die niet noodzakelijk via de formele weg zijn verworven. Door de uitbreiding met de 'andere competentieprofielen' kan dit ook informeel of non-formeel verworven zijn. Dit is een groot voordeel voor de sociale mobiliteit. Zeker ook door de toevoeging van de 'andere competentieprofielen', zullen verschillende mensen hun verworven competenties kunnen laten erkennen en zo de vruchten plukken van hun al dan niet intentionele of gevalideerde inspanningen.

3.3.2. Onderwijskwalificatie

3.3.2.1. Wat is het?

Onderwijskwalificaties worden omschreven als competenties die je bezit na het afronden van een opleiding in het onderwijs. Ze dienen voor het verder studeren, maatschappelijke functioneren of als beroepsactiviteit. Enkele stappen in het proces dat Europa wenst afgewerkt te zien tegen 2010, zijn al gezet via het ontwerpdecreet op het hoger beroepsonderwijs en het structuurdecreet. Voor de andere niveaus zal bepaald worden via welk soort onderwijs de kwalificaties kunnen verworven worden.

3.3.2.2. Niveau 6 tot en met 8

Het beschrijven en inschalen gebeurt door de leerresultaten die bij een bepaalde kwalificatie horen, beschreven door 'alle instellingen die de opleiding willen inrichten', onder coördinatie van de Vliir en de Vlhora. De band met het onderwijs wordt dan gemaakt door samen met vertegenwoordigers na te gaan hoe kwalificaties relevant kunnen zijn voor reële tewerkstellingsmogelijkheden. De beschreven kwalificaties gaan vervolgens naar de NVAO. Deze accrediteert en geeft zo een erkenning van de kwalificaties. Erkende kwalificaties worden opgenomen in het hoger onderwijsregister. We gaan hier later verder op in.

3.3.2.3. Niveau 1 tot en met 5

Voor de andere niveaus wordt voor de beschrijving, inschaling en erkenning, gebruik gemaakt van bestaande referentiekaders en procedures zoals eindtermen, specifieke eindtermen en beroepskwalificaties die mogelijk nog vereenvoudigd worden. Deze onderwijskwalificaties worden vastgelegd door de regering op voorstel van de bevoegde minister. Door de vaste koppeling van het gevolgde onderwijs aan de behaalde kwalificatie en het referentiekader dat hiervoor al bestaat, is het eenvoudig om te bepalen met welk kwalificatieniveau welke opleiding overeenkomt. Dit wordt weergegeven in volgende structuur:

Onderwijskwalificatie	Kwalificatieniveau
	1
Eindtermen voor de basiseducatie	2
Eindtermen tweede graad BSO + beroepskwalificaties	2
Eindtermen 2 ^{de} leerjaar derde graad BSO + beroepskwalificaties	3
Eindtermen + Specifieke eindtermen derde graad ASO	4
Eindtermen derde graad TSO + beroepskwalificaties of specifieke eindtermen derde graad TSO	4
Eindtermen derde graad KSO + beroepskwalificaties of specifieke eindtermen derde graad KSO	4
Eindtermen derde graad BSO (zevende jaar) + beroepskwalificaties	4
Eindtermen aanvullende algemene vorming voor het volwassenonderwijs + beroepskwalificaties	4
Beroepskwalificaties	4 en 5

3.3.2.4. Opmerkingen

Er zijn ook heel wat **gevaren** op te merken bij de omschrijving en toelichting van de onderwijskwalificaties. Net zoals bij de beroepskwalificaties ligt een groot gevaar al verscholen in de definitie. De onderwijskwalificatie is een kwalificatie die door een bepaald type onderwijs wordt verworven. Hierdoor krijgt de kwalificatiestructuur een sterke band met de opleidingsstructuur. Dit wordt zelfs meerdere keren als groot voordeel aangestipt in de memorie van toelichting. VVS is verbaasd over de eenvoud waarmee de gevaren van deze sterke koppeling worden genegeerd.

Een eerste gevaar is dat de Vlaamse Kwalificatiestructuur eigenlijk een replica wordt van de opleidingsstructuur. De beroepskwalificatiestructuur mag ergens in de marge ook nog opgericht worden maar de band tussen de twee wordt zeer vaag gehouden. De vraag kan dan zijn waarvoor deze inspanningen nodig waren? Werd de VKS als replica van de opleidingsstructuur enkel opgericht om Europa te plezieren of willen we hier ook zelf voordelen uit halen?

Een tweede gevaar van deze sterke band gaf VVS al aan in de consultatienota omtrent EQF en herhaalde dit bij de consultatie rond ECVET. Een sterke koppeling tussen opleidingsstructuur en kwalificatiestructuur kan gevaren inhouden voor de vrijheid van onderwijs. Eindtermen en kwaliteitszorgcriteria zijn nodig om gelijke leerresultaten te bekomen. Een één-op-één relatie tussen opleidingsstructuur en kwalificatiestructuur is echter nog iets helemaal anders.

Daarnaast is er nog een ander gevaar met de definitie. Een kwalificatie kan enkel bereikt worden na onderwijs gevolgd te hebben. Ten eerste wordt er zo erg weinig over leerresultaten gesproken, terwijl het wel de leerresultaten zijn die belangrijk zijn in het nieuwe denken. Ten tweede wordt 'kwalificatie' gelijk gesteld aan 'diploma'. Maar een kwalificatie is een relevant geheel aan competenties, geen diploma. Een diploma is immers de erkenning van formeel leren. Een kwalificatie is een erkenning van leeruitkomsten en competenties en is dus breder dan een diploma.

Het decreet en de memorie laten ook hier heel wat **vaagheden** bestaan. Zo lezen we bij de afstemming op de arbeidsmarkt: “omdat kwalificaties hoger onderwijs ook relevant moeten zijn voor de respectieve arbeidsmarkt is het noodzakelijk dat instellingen van het hoger onderwijs samen met vertegenwoordigers van de beroepswereld nagaan hoe kwalificaties aansluiten bij reële tewerkstellingsmogelijkheden van de afgestudeerden”. Deze afstemming is één van de grote voordelen van de VKS en dus zeer belangrijk. Er moet echter ook zeer omzichtig mee worden omgesprongen. Het is dan ook onbegrijpelijk waarom deze ‘afstemming’ zo vaag wordt gehouden.

Verder is er ook heel wat onduidelijkheid over de band met een beroepskwalificatie. Hierbij staat: “indien een beroepskwalificatie deel uitmaakt van een onderwijskwalificatie, dan behoudt die haar niveau.” Dit is dan het niveau van de beroepskwalificatie en dat van de vereiste basisvorming. Verder staat hier geen uitleg bij. Door deze vaagheid is er meer verwarring dan dat dit duidelijkheid schept. Er is geen duidelijkheid over waar die ‘haar’ in het tweede lid naar verwijst: de oorspronkelijke beroepskwalificatie of de onderwijskwalificatie?

Door de vermelding van deze beroepskwalificaties in het luik van de onderwijskwalificaties (onder andere in de afstemming van naar de reële tewerkstellingstoepassingen en door de vermelding in de structuur) schijnen de beroepskwalificaties toch nog enige band te hebben met de VKS. Maar verder gaat deze verduidelijking niet, waardoor heel wat vragen open blijven. Waarschijnlijk zal het toch niet mogelijk worden dat een beroepskwalificatie van een bepaald niveau toegang geeft tot een opleiding van één niveau hoger, aangezien er bij de toelatingsvoorwaarden van opleidingen nooit gesproken wordt over ‘beroepskwalificaties’. Hiervoor zal een toelatingsproef nodig blijven, waardoor de mobiliteit tussen sectoren niet bevorderd wordt. Voor VVS moet het vergroten van de toegang tot het onderwijs echter een hoofddoelstelling worden van de VKS. Wie een kwalificatie van een bepaald niveau krijgt, zou automatisch toegang moeten krijgen tot het onderwijs van het volgende niveau.

Ook elders in de nota komen we enkele onduidelijkheden tegen. Het niveau 1 bij de onderwijskwalificaties ontbreekt. In de structuur vinden we dit niet terug. In de memorie lezen we wel: “de eindtermen van het basisonderwijs stemmen overeen met de descriptor van niveau 1 van de kwalificatiestructuur, maar die eindtermen leiden niet tot een kwalificatie”. Schijnbaar zou basisonderwijs dus leiden tot niveau 1. VVS begrijpt niet waarom er gesteld wordt dat die niet zal leiden tot een kwalificatie. Maar verderop in het schema staat dat basiseducatie leidt tot een kwalificatie niveau 2. Ook verder in de memorie wordt dit vermeld, bij de kwalificatie ‘geletterdheid’. Ook in de logica van het EQF zou het te begrijpen zijn dat de basiseducatie leidt tot niveau 2. Zo ontbreekt het eerste niveau compleet, terwijl sommigen ook nog zullen onthouden dat de basiseducatie hier eigenlijk mee overeenkomt.

3.3.3. Conclusie

De verwarrende opsplitsing tussen ‘arbeidsmarktgerichte’ en ‘onderwijsgerichte’ kwalificaties uit de vorige nota werd opgeheven en vervangen door beroepskwalificaties en onderwijskwalificaties. Dat onderscheid lijkt logisch: het ene komt uit een arbeidscontext, het andere uit een onderwijscontext. De uitwerking leidt echter tot nieuwe verwarring en onduidelijkheid en roept zo mogelijk nog meer vragen op. Dit dreigt van de hele VKS een grote flop te maken.

Door de opsplitsing lijken er nu twee afzonderlijke raamwerken te bestaan. Voor de beroepskwalificaties moet je kunnen handelen in een bepaalde context, voor onderwijskwalificaties moet je een bepaald type onderwijs hebben genoten. Deze twee verschillende raamwerken, die elk erg aan een context gebonden zijn, zullen het erg bemoeilijken om de mobiliteit tussen sectoren en niveaus te verkrijgen. Maar zijn beroepskwalificaties erkende beroepscompetentieprofielen, of zijn het opleidingen die arbeidsmarktgericht zijn? Kan je een beroepskwalificatie verkrijgen door een beroep uit te oefenen dat aan een bepaald profiel voldoet, of moet je een beroepsopleiding volgen? En welke onderwijsvormen zullen leiden tot een beroepskwalificatie en welke tot een onderwijskwalificatie? Blijkbaar zijn er zelfs opleidingen die tot zowel een beroepskwalificatie als een onderwijskwalificatie leiden. Drukt de beroepskwalificatie dan het beroepsgedeelte uit en wijst de onderwijskwalificatie dan op het verder studeren en maatschappelijk functioneren.

Het lijkt alsof voor het informele en non-formele leren de beroeps- en andere competentieprofielen en hun samenhangende kwalificaties gebruikt moeten worden. Hierdoor blijft het grote verschil tussen non- en informele leren enerzijds en formele leren anderzijds bestaan. Dat is jammer, want er zou niet in leerwegen gedacht moeten worden, maar in leerresultaten. Het is echter zeer onduidelijk waar deze gevalideerd kunnen worden. Om aan te tonen dat je een kwalificatie bezit, heb je een kwalificatiebewijs nodig. Het lijkt erop dat je deze enkel via een onderwijsweg kan vergaren, aangezien de memorie stelt dat een kwalificatiebewijs een diploma, (deel)certificaat of getuigschrift is. In de memorie worden ervaringsbewijzen wel vermeld bij de EVC-procedures. Dit bewijs krijg je als je in een testsituatie kan aantonen dat je een bepaalde standaarden voldoet. Dit geldt blijkbaar echter niet als kwalificatiebewijs. Voor non-formeel en formeel leren zou dit dus via een EVC-procedure moeten verlopen. Er wordt echter weinig aandacht geschonken aan hoe zo’n procedure zal verlopen. Voor bepaalde sectoren bestaan EVC procedures zelfs nog niet. Ze zouden echter, na een integratie in een goed uitgedacht EVC-beleid, eveneens erkend moeten worden als kwalificatiebewijs. Om de VKS te doen slagen is een weldoordacht EVC-beleid noodzakelijk. De aandacht voor een goede EVC-procedure is in de memorie echter wel zeer mager.

4. VKS EN HOGER ONDERWIJS

Het hoger onderwijs wordt ingepast in niveaus 6, 7 en 8. Hiervoor worden de Dublindescriptoren overgenomen, die reeds waren ingeschreven in het Structuurdecreet. Je kan deze onderwijskwalificaties op twee manieren verwerven. Enerzijds kan je een opleiding tot bachelor (niveau 6), master (niveau 7) of doctor (niveau 8) volgen. Anderzijds kan je

een EVC-procedure volgen bij een hogeschool of universiteit. De kwalificatie in het hoger onderwijs verwijst naar de leerresultaten van de voltooide opleiding voor de graden bachelor en master of voor de graad van doctor naar een vakgebied. Er wordt een rechtstreekse band gelegd tussen de kwalificatie- en opleidingsstructuur van het hoger onderwijs. Dit gebeurt doordat de niveaus en descriptoren van de VKS worden gekoppeld aan de cycli en descriptoren van het hoger onderwijs. De Dublindescriptoren worden dus gelijk gesteld aan niveau 6, 7 en 8 van het EQF.

Een student verwerft een kwalificatie door een kwalificatie met succes af te ronden. Voor elke opleiding worden de leerresultaten beschreven die gehaald moeten worden. Leerresultaten zijn algemeen geldend en moeten dus minimaal gerealiseerd worden in alle instellingen. De beschrijving van de kwalificatie gebeurt gezamenlijk door alle instellingen die de opleiding (willen) inrichten op basis van generieke beschrijvingen in het Structuurdecreet. Het beschrijven en inschalen gebeurt onder coördinatie van VLIR en VLHORA.

Nadat de kwalificatie is beschreven door VLIR en VLHORA gaat deze naar de NVAO, die instaat voor de erkenning van opleidingen en kwalificaties. Een onderwijskwalificatie wordt enkel toegekend aan erkende opleidingen en voor het hoger onderwijs wil dit zeggen dat de opleidingen geaccrediteerd moeten zijn. Per opleiding worden de gemeenschappelijke leerresultaten opgenomen in het Hoger Onderwijsregister erkend door de NVAO als kwalificaties niveau 6, 7 of 8. de NVAO bezorgt de erkende kwalificatie aan het agentschap dat instaat voor de registratie in de kwalificatiedatabank.

De niveaus 6, 7 en 8 zijn echter niet uitsluitend voorbehouden voor het hoger onderwijs. Ook de beroepswereld kan aanspraak doen op deze niveaus. Aangezien dit geen onderwijstraject is, kunnen ze echter geen aanspraak doen op de titel van bachelor of master. De inschaling gebeurt als beroepskwalificatie volgens de procedure besproken in punt 3.3.1.

4.1. ÉÉN VLAAMSE KWALIFICATIESTRUCTUUR?

Het is van groot belang dat er één overkoepelende kwalificatiekader wordt uitgewerkt voor alle onderwijssectoren en niet voor elke sector afzonderlijk. Hierdoor zou men immers het toegangsverbredend aspect van een kwalificatiestructuur uit het oog verliezen. VVS vindt het dan ook vreemd dat het hoger onderwijs op een heel andere manier geïntegreerd wordt. Het hoger onderwijs krijgt als het ware een subraamwerk binnen de VKS met eigen procedures, een eigen kwaliteitszorgsysteem en eigen principes. Dit gaat in tegen de geest van het EQF. Er moet gestreefd worden naar een stroomlijning. Dit zal het hele proces om tot een volwaardige VKS te komen vertragen, maar het is de enige garantie dat de doelstellingen gehaald zullen worden.

VVS vind het eveneens niet correct dat de hoogste niveaus enkel voor het hoger onderwijs worden voorbehouden wat betreft de onderwijskwalificaties. Het moet mogelijk zijn dat aanbieders van volwassenenonderwijs ook een kwalificatie van bijvoorbeeld niveau 6 afleveren, als ze gelijkaardige leerresultaten bereiken. Deze zou dan ook toegang moeten bieden naar een opleiding niveau 7 (master), zonder dat er een EVC-procedure moet doorlopen worden. Men moet vermijden dat professioneel gerichte opleidingen als hiërarchisch minderwaardig gezien worden. Dit zou immers één van de doelstellingen van het EQF ondermijnen, namelijk het toegang bieden tot hoger onderwijs voor mensen met een professionele achtergrond.

4.2. PROCEDURE

De voorgestelde procedure voor het hoger onderwijs lijkt VVS logisch. Toch is deze logische oplossing niet de beste procedure op lange termijn. Zoals hierboven aangehaald moet er gestreefd worden naar eenvormige procedures voor het gehele onderwijssysteem. Momenteel zijn de procedures erg uiteenlopend. De beroepskwalificaties worden ingeschaald door de VLOR en de SERV en onafhankelijke experts. De onderwijskwalificaties 1-5 worden ingeschaald door de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement. De onderwijskwalificaties 6-9 worden ingeschaald door VLIR en VLHORA en de erkenning door de NVAO.

VVS begrijpt niet waarom de VLOR niet bij alle inschalingen betrokken wordt. Bij de inschaling van onderwijskwalificaties wordt de VLOR geen enkele rol toebedeeld. De instellingen hebben nochtans hun vertegenwoordigers in de VLOR en ze kunnen dus ook via deze weg hun zegje doen. Het lijkt ons ook logisch dat bij de andere onderwijskwalificaties eerst in de VLOR besproken worden alvorens ze door de regering worden ingeschaald. Op deze manier kan de VLOR expertise opbouwen en wordt de procedure al wat uniformer. De VLOR heeft bovendien een breder draagvlak aangezien hij niet enkel de opleidingsverstreckers organiseert.

In art. 18 van het voorontwerp, waar de procedure beschreven staat, lezen we tevens de vermelding dat 'de Vlaamse regering er verdere regels voor kan uitwerken'. VVS vindt dit wel erg vreemd. Ofwel zijn er extra regels nodig, en dan moet er worden vastgelegd hoe ze tot stand komen en door wie deze worden vastgelegd. Ofwel zijn er geen extra regels nodig en dat is deze vermelding overbodig. Zoals reeds eerder gesteld is een grondig debat noodzakelijk om de VKS te laten slagen. Een blanco cheque aan de regering geven in het decreet past niet in deze visie.

De voorgeschreven procedure zal bovendien pas in de toekomst worden toegepast voor nieuwe opleidingen waarvoor nog geen kwalificatie bestaat. De opleidingen die nu reeds in het HOR (hoger onderwijsregister) staan zullen automatisch in de kwalificatiedatabank worden overgenomen. Omdat er voor deze opleidingen geen gemeenschappelijke leerresultaten moeten beschreven worden zal men de referentiekaders van de visitatierapporten gebruiken. Deze worden opgesteld door de visitatiecommissies en bevatten een overzicht van de verwachte leerresultaten die men van studenten verwacht.

In het hoger onderwijs wordt er inderdaad al met leerresultaten gewerkt. Ten eerste omdat een ECTS-credit eigenlijk al op leerresultaten en studiedrukmeting gebaseerd moet zijn en ten tweede omdat de referentiekaders van de visitaties al een soort leerresultaten zijn en elke opleiding ten laatste tegen 2013 zo een accreditatie dient te hebben. Maar dit biedt nog geen garantie dat alle geaccrediteerde opleidingen goed uitgeschreven leerresultaten hebben. ECTS wordt niet overal correct geïmplementeerd. En in het accreditatieproces zijn leerresultaten maar één van de vele parameters.

Alvorens een opleiding op te nemen in de kwalificatiedatabank zou toch minstens moeten gecontroleerd worden of de opleiding voldeed op dit punt. Bovendien zijn de leerresultaten die werden opgesteld door de visitatiecommissie niet opgesteld om een kwalificatie te ontwerpen. Aangezien ze een andere doelstelling hadden, voldoen ze misschien ook niet helemaal. Ze moeten dus ook worden gecontroleerd op bruikbaarheid alvorens opleidingen een automatische kwalificatie krijgen toebedeeld.

4.3. TOEGANKELIJKHEID VERGROTEN

VVS ziet het als haar missie om het hoger onderwijs te democratiseren. Dit is voor ons dan ook één van de belangrijkste doelstellingen van de VKS. We vinden hierover echter nergens iets terug in de memorie van toelichting. De VKS mag niet enkel een rangschikking van bestaande opleidingen worden. Het moet mensen kansen bieden om verder te studeren. Voor VVS zou een kwalificatie niveau 4 (beroeps- of onderwijskwalificatie) automatisch toegang moeten geven tot een bacheloropleiding. Dit moet in het decreet worden vast gelegd. Potentiële studenten moeten de mogelijkheid hebben om hun competenties erkend te zien voor dit niveau, eender waar deze behaald werden. Dit wil dus zeggen dat zowel het secundair onderwijs, het volwassenenonderwijs, maar ook het niet-formeel leren (via een ervaringsbewijs) rechtstreekse toegang tot de eerste cyclus van het hoger onderwijs moeten geven.

Het kwalificatiekader mag daarbij trouwens niet als ladder gezien worden, waarbij elk niveau doorlopen moet worden vooraleer aan het volgende begonnen kan worden. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat het vereiste niveau om aan een opleiding te beginnen van niveau 4 moet zijn, terwijl de uiteindelijk afgeleverde kwalificatie van niveau 6 is. Het moet ook mogelijk zijn om via een niveau 3 een opleiding HBO5 te volgen.

De mogelijkheden om toegang te krijgen tot hoger onderwijs voor mensen uit de beroepsopleidingen is tevens cruciaal. Nu heeft men een zevende jaar beroepsopleiding nodig om toegang te krijgen tot hoger onderwijs, terwijl dat laatste jaar net heel erg gericht is op de instroom op de arbeidsmarkt en het verder studeren in het hoger onderwijs er weinig wordt gestimuleerd. Er wordt in het voorontwerp voorgesteld om de derde graad BSO in te schalen als niveau 3. Dit wil zeggen dat ze zich drie niveaus onder de bachelor bevinden. Studenten die echter reeds in die derde graad beseffen dat ze willen gaan verder studeren, zouden een eenvoudige toegangsweg moeten vinden naar het hoger onderwijs via het HBO, alwaar ze op korte termijn die niveaus moeten kunnen overbruggen. Ze moeten ook kunnen instromen in een bacheloropleiding niveau 5 die wordt gegeven aan een hogeschool. In het voorontwerp art. 9 staat dat men vanaf niveau 4 pas kan instromen in het hoger onderwijs, wat deze mogelijkheid kan uitsluiten.

4.4. HBO

Naast de VKS werkt Vandenbroucke momenteel ook het Hoger Beroepsonderwijs uit. De huidige 7de jaren TSO, de 4de graad BSO, de opleidingen van de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) en de hoger onderwijsopleidingen voor sociale promotie (HOSP) zullen ondergebracht worden in dit hoger beroepsonderwijs. Deze opleidingen, die allen belangrijk zijn voor hun grote arbeidsmarktrelevantie, zullen zo een duidelijke plaats krijgen in ons onderwijslandschap. Het hoger beroepsonderwijs zal zich positioneren tussen het secundair onderwijs en de bacheloropleidingen, en moet de kwalificatiekloof die daar nu dreigt te ontstaan dichten. Twee niveau's zullen onderscheiden worden in het hoger beroepsonderwijs: HBO 4 en HBO 5.

Het is zeer onduidelijk of het hier gaat om een beroeps- of onderwijskwalificatie. In de memorie lezen we zelfs het volgende bij onderwijskwalificaties niveau 1 tot en met 5: « Op niveau 5 situeert zich een onderwijskwalificatie die bestaat uit een beroepskwalificatie op niveau 5. » Het gaat hier om opleidingen aangeboden door onderwijsinstellingen en het zou dan ook logisch zijn om ze als onderwijskwalificatie te bestempelen. VVS vermoedt dat ze niet de enige is die met deze onduidelijke scheiding worstelt. We vermoeden dat het HBO zowel een beroeps- als onderwijskwalificatie zal worden. Dit maakt het onderscheid tussen onderwijs- en beroepskwalificaties er voor VVS echter niet duidelijker op. Voor VVS moet het HBO zowel gericht zijn op de arbeidsmarkt als op doorstroom naar het hoger onderwijs. Daarom moeten dit voor VVS onderwijskwalificaties worden.

Ook het hoger onderwijs zal in de toekomst HBO-opleidingen niveau 5 kunnen aanbieden. De procedure voor het ontwerpen en inschalen van kwalificaties in het hoger onderwijs staat echter beschreven voor niveau 6, 7 en 8. Hoger onderwijs instellingen zullen dus voor hun HBO-opleidingen een compleet andere methode moeten volgen. Bovendien maakt de memorie een duidelijk onderscheid tussen hoger onderwijs (niveau 6 tot 8) en de rest van het onderwijs. HBO hoort bij de rest en wordt dus in de nota niet als hoger onderwijs beschouwd. Niveau 5 wordt nochtans wel degelijk juridisch verankerd in het hoger onderwijs. In het buitenland zijn gelijkaardige opleidingen (short cycle genaamd) vaak onderdeel van de bachelor en fungeren ze als het ware als opstap naar het hoger onderwijs. VVS is erg voorstander van dit systeem en begrijpt dan ook niet dat HBO 5 en het hoger onderwijs in de VKS compleet gescheiden worden. Dit zal de doelstelling van mobiliteit tussen onderwijssectoren aanzienlijk bemoeilijken. De HBO-opleidingen die aan

hogescholen en de CVO's worden gegeven moeten als volwaardig hoger onderwijs worden gezien en dus volgens dezelfde principes en procedures behandeld worden.

Tot slot is er nog een kleine opmerking te geven: er wordt gesteld dat de inschaling van het Vlaamse HBO in niveau 4 en 5 duidelijk het onderscheid maakt met het HBO in Nederland wat bij ons zou overeenkomen met niveau 6. Dit zal de verwarring niet uit de wereld helpen.

4.5. ANDERE OPLEIDINGEN

Het ontwerpdecreet geeft duidelijk aan hoe de reguliere bachelor en master zal worden ingeschaald. Er zijn echter nog heel wat andere opleidingen die ingeschaald dienen te worden. Wordt de specifieke lerarenopleiding ingeschaald op niveau 7? En wat met de postgraduat, manama's en banaba's? En wat met de opleidingen van buitenlandse universiteiten die hier niet erkend zijn? Waar komt de doctoraatsopleiding te zitten? Wat met de prestigieuze MBA's en gelijkaardige programma's? Welk niveau krijgen de dure getuigschriften van de managementscholen?

4.6. ELDERS VERWORVEN COMPETENTIES

Zoals reeds eerder gesteld is een goede EVC-procedure onontbeerlijk om de VKS te doen slagen. Dit aspect krijgt echter zeer weinig aandacht in de memorie. Er wordt gesteld dat de kwalificatiestructuur een referentiekader *kan* zijn om competenties te herkennen van mensen die geen kwalificatiebewijs hebben. Uiteraard kan dit, maar er zal toch een concrete uitwerking moeten komen van deze vage stelling om enig succes te boeken. VVS hoopt dat met het nieuw op te richten agentschap de nodige veranderingen komen om het EVC-beleid te verbeteren².

In de memorie van toelichting wordt verwezen naar het bekwaamheidsonderzoek dat mensen zonder diploma secundair toegang tot het hoger onderwijs kan verschaffen of dat hen een verkort leertraject kan opleveren. Uiteraard vindt VVS dit een goede zaak. Mensen die slagen voor dit onderzoek zouden echter eveneens een kwalificatie niveau 4 of 5 moeten krijgen. Ze bewijzen namelijk dat ze over dezelfde competenties beschikken.

4.7. AGENTSCHAP

In de memorie van toelichting wordt er gesteld dat er een agentschap zal worden opgericht dat de verschillende facetten van de erkenning van verworven competenties bij elkaar zal brengen. Dit agentschap zal instaan voor de uitvoering van het EVC-beleid. Verder zal het instaan voor de kwaliteitsborging van de VKS. Behalve voor het hoger onderwijs, daar blijft deze taak weggelegd voor de NVAO. Aangezien er momenteel druk gesproken wordt over het ontwikkelen van nieuwe accreditatiekaders voor het hoger onderwijs, moet in deze discussie ook rekening worden gehouden met de ontwikkelingen in de VKS. Er moet gestreefd worden naar gelijkaardige procedures.

VVS veronderstelt dat het agentschap waarvan sprake het Vlaams Kwaliteitszorgagentschap is, dat in het basisdecreet vermeld wordt. Dit agentschap zal instaan voor de erkenning van buitenlandse diploma's en voor de validering van EVC's. Kwalificaties worden echter niet vermeld bij de bevoegdheden in het basisdecreet. In het voorontwerp VKS wordt dan weer de naam niet vermeld. Uit de voorontwerpen is het dus hoogst onduidelijk dat het over hetzelfde agentschap gaat. VVS pleit er alvast voor dit allemaal in één agentschap onder te brengen. Dit zal de kosten drukken, zal de kennis samenbrengen en zal vermijden dat mensen van het kastje naar de muur worden gestuurd.

5. CONCLUSIE

VVS is tevreden dat er werkt gemaakt wordt van het uittekenen van een VKS en begrijpt dat dit geen eenvoudige klus is. We begrijpen eveneens dat bestaande procedures en systemen waar mogelijk geïntegreerd worden. Toch ziet VVS hier de nodige gevaren in. De VKS dreigt een onduidelijke kopie te worden van de opleidingsstructuur, informeel en non-formeel leren krijgen geen duidelijke plek waardoor de VKS niet zal slagen in haar doelstellingen. De principes en procedures moeten geuniformiseerd worden en de onduidelijkheid tussen beroeps- en onderwijskwalificaties moet opgeklaard worden. Om de VKS te doen slagen zal er echter nog uitgebreid gediscussieerd worden, zowel in Vlaanderen als op federaal niveau.

² Meer info: http://vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2007-2008/standpunt_erkenning.pdf